

Labi nodomi, nesaprotamas prasības

Vēl divus gadus iedzīvotājiem Latvijas novados, tostarp arī vēsturiskajā Cēsu rajonā, būs iespēja iesaistīties dažādos veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumos, kurus īsteno pašvaldības, izmantojot Eiropas Sociāla fonda (ESF) un valsts budžeta piešķirtos līdzekļus. Galvenais mērķis ir uzlabot pieejamību veselības veicināšanas un slimību profilakses pakalpojumiem iedzīvotājiem, jo īpaši teritoriālās, nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajiem.

Regulāri dažādos novados jau nepilnu gadu tiek un vēl divus gadus tiks rīkotas informatīvas akcijas, semināri un interaktīvas nodarbības par slimību profilakses jautājumiem, garīgo veselību un veselīgu uzturu, meistarklasēs var smelties zināšanas veselīga ēdiena pagatavošanā, notiek un notiks tautas sporta nodarbības, fizisko aktivitāšu veicināšanas pasākumi visai sabiedrībai, fizioterapeita nodarbības sociālas aprūpes centros un veco ļaužu mājās. Informatīvi pasākumi un interaktīvas nodarbības par dažādām veselības veicināšanas tēmām noris arī skolās un bērnudārzos, tiek rīkotas nometnes. Realizējot šo projektu, pašvaldības vēlas motivēt cilvēkus pozitīvai paradumu maiņai. Tāpat par projekta līdzekļiem atļauts iegādāties inventāru - bumbas, paklājiņus, nūjas un citu inventāru, ko izmanto semināru, nodarbību laikā un veselīga uztura lietošanas veicināšanas pasākumos.

MONIKA SPROĢE

2017. gada maijā arī Cēsu novada pašvaldība uzsāka projekta ieviešanas pasākumus. Rudens nogalē toreizējā projekta koordinatore Ilze Sestule – Bite paskaidroja, ka lekciju apmeklējums bijis labs, kuplākā skaitā tiek apmeklēta vingrošana, liela daļa vingrošanas nodarbību notiek brīvā dabā. Neskatoties uz kaprīzajiem laikapstākļiem, cilvēki dodas laukā, lai izkustētos.

Pozitīva pieredze par dažādu aktivitāšu apmeklējumu ir arī pārējos novados. “Cilvēki interesējas, piedalās, aktīvi strādājam pie sabiedrības informēšanas par pasākumiem, taču lauku reģionos mēs, projekta realizētāji, nevaram gaidīt aktivitāti, pašiem neiesaistoties,” stāsta Jaunpiebalgas novada projekta koordinatore Egita Zariņa. “Kamēr notika vingrošana jaunajām māmiņām, biju klāt, pieskatīju mazuļus. Atlētu dienā, kas notika Zosēnos, pati līdzdarbojos, cilājot svāra stieni. Līdzīgi bija ar nūjošanu, nostaigāti daudzi kilometri, tāpat ar pasākumu ģimenēm, kas notika vasarā. Visur jāiesaistās, vienmēr jārada piemērs, jo cilvēki ir kautrīgi, katrs jāpaskubina, jāuzmundrina. Dažos gadījumos arī jālauž stereotipi, piemēram, par nūjošanu, kuru uztver kā nodarbību senioriem ar kustību traucējumiem, bet tā nebūt nav,” smeļ E. Zariņa, “nūjošana darbina visas muskuļu grupas, prasa izturību, uzlabo pašsajūtu visu vecumu cilvēkiem.”

Tomēr, ja nodarbību izpildījums apmierina iedzīvotājus, tas sagādā pamatīgas galvassāpes projekta koordinātoriem. “Agrāk šāda veida projektus realizēja ar nevalstisko organizāciju starpniecību. Tad līdz mums nonāca ziņa, ka Eiropas Savienība gatavojas dot Latvijai finansējumu veselības uzlabošanas un profilakses pasākumiem, taču nesaprot, kā to īsti darīt, kam uzticēt finansējuma izdalīšanu. Beigās tika nolemts, ka to virzīs caur pašvaldībām. Izveidoja Nacionālo veselīgo pašvaldību tīklu, kurā daudzi iestāšanās nevilcinoties, neizpratuši, kāds būs formāts, kādā projektu realizēs un administrēs. Arī mēs, Jaunpiebalgas pašvaldība, daudz nevilcinoties, ielēcām šajā veselīgo pašvaldību tīklā, jo līdzšinējās realizētās aktivitātes un sporta pasākumi atbilda visiem iestāšanās kritērijiem.

Ieinteresēta par projektu, devos uz informatīvo semināru Rīgā, bet atgriezies, neko īsti līdz galam nesapratusi, turklāt es tāda nebiju vienīgā. Bija tik daudz jautājumu un sajūta, ka pat īsti nesaproti, ar ko sākt, kam ko jautāt. Tomēr pieņemām lēmumu projektā startēt. Nauda tika paredzēta visām pašvaldībām, kas iesaistījās projektā, pēc zināmas formulas. Turklāt pašvaldībām nevis iedalīja reālu naudu, bet it kā apgūstamos līdzekļus - vispirms realizējam pasākumus, pēc tam atgūstam naudu.

Iedalāmos līdzekļus aprēķināja pēc novada lieluma, iedzīvotāju skaita, ekonomiskiem un sociāliem rādītājiem. Sekoja projekta

■CĒSNIECES VINGRO. Pilsētnieces vasarā aktīvi izmantoja projekta iespējas.

Foto: PUBLICITĀTES

izstrāde ar pamatojumiem, kā plānot šos līdzekļus apsaimniekot. Bija jāiekļauj vīzija, kā plānot iesaistīt un iekustināt visa vecuma un sociālo kategoriju iedzīvotājus. Sporta asociācija bija viena no iesaistītajām organizācijām, kam lūdzu padomu, kas sekoja mūsu projekta īstenošanai. No savas puses visas prasības, cik sapratām, izpildījām un projektu izstrādājām. Pagāja vairāki mēneši, kamēr projektu apstiprināja. Tā kā projektu apstiprināja pagājušā gada pavasarī, gada sākumā, pēkšņi nācās it kā nokavētās aktivitātes saspiest gada pārējos mēnešos. Visas realizētās projekta nodarbības pašlaik tiek īstenotas no pašvaldības budžeta līdzekļiem. Summa, kura mums it kā pienākas, vēl nav pārskaitīta, neko neesam saņēmuši.

Arī atskaites formāts, ko uzrauga Centrālā finanšu un līgumu aģentūra (CFLA), manuprāt, sarežģīts, jo katrā nodarbībā ikvienam cilvēkam jāaizpilda anketa, kurā jāieraksta personas kods, vecums, iedzīvotāju blīvums vietā, no kuras viņš nāk, un anketa jāparaksta. Ik nodarbību jādzird vaimanas - kāpēc tā, kam to vajag. Ir, kas negrib rakstīt ne personas kodu, ne vecumu. Tad katras šīs anketas dati jāievada sistēmā. Visiem nodarbību instruktoriem jābūt sertificētiem. Pēdējās ziņas ir tādas, ka daudzas pašvaldības izteikušas vēlmi atteikties no šī projekta, jo uztver to kā slogu un neįēdzību. Pašlaik līdzekļus saņēmušas ir vien dažas pašvaldības. Pārējās gaida, kamēr caurskatīs viņu atskaites un uzskaites, un cer, ka ieguldīto finansējumu atgūs,” stāsta E. Zariņa.

Līdzīgi par projekta administrēšanas absurdiem runā arī Cēsu novada pašvaldības vadītājs Jānis Rozenbergs: “Savas domas par smagnējo projekta administrēšanu esam izteikuši Veselības ministrijai, kas ir šī pro-

jekta autors. Vislielākās grūtības sagādā naudas atmaksa un naudas plūsma, tāpēc mums pašiem šī gada budžetā jāatvēl līdzekļi, lai varētu nodrošināt treneru pakalpojumus. Neviens nodarbību pasnie-dzējs negaidīs trīs vai četrus mēnešus, kamēr kāds kaut ko izpētīs, akceptēs un samaksās, tāpēc pašvaldībai pašai jāfinansē šie pasākumi. Kopumā piekritu citām pašvaldībām, ka projekta nosacījumi varēja būt vieglāki un elastīgāki. Atliek cerēt, ka projekta autori ņems vērā mūsu domas un atslogos administratīvo darbu, bet no

no, ir iespējams izvairīties no pašvaldības naudas tērīņiem šiem pasākumiem.”

Nedaudz citu projekta iedzīvīnāšanas modeli izvēlējušies Priekuļu, Līgatnes un Pārgaujas novads. Viņu gadījumā projekta iesniegu sniedza Slimību profilakses un kontroles centrs, kas to darīja par 14 pašvaldībām. Kopējais finansējums 14 pašvaldībām ir 429 757.00 eiro, atsevišķi katrai pašvaldībai nav izdalīta summa.

Līdz šim Priekuļu novadā ir notikuši divi pasākumi: vingrošana iedzīvotājiem vecākiem par 54 gadiem tika rīkota Liepā, uz kuru pieteicās vairāk nekā 40 cilvēku, un lekcija par psihisko veselību un tās veicināšanu notika Priekuļos, kur ieradās 16 cilvēki.

“Kad izsludināja projektu, daudzas pašvaldības pašas iesniedza projektu pieteikumus, mēs, 14 pašvaldības no visas Latvijas, atturējāmies. Noteikumi paredzēja, ka to pašvaldību vietā, kuras pašas nesniedz pieteikumus projektā realizācijai, to var izdarīt Slimību profilakses un kontroles centrs, mēs šādai sadarbībai piekritām. No pašvaldības prasa tikai sludinājumu ieviešanu un telpas, centrs sagatavo piedāvājumus, programmas, veic iepirkumu. Pašvaldības uzdevums ir palīdzēt sameklēt apmeklētājus.

Jau sākumā, detalizēti iepazīstoties ar noteikumiem, nolēmām paši nepieteikties. Redzējām, ka finansējuma saņemšanai izvirzītais rezultāts varētu būt pat nesaņiedzams, bet vienkārši riskēt nebijām gatavi. Tagad, ja projektu neizdosies perfekti īstenot, atšķirībā no citām pašvaldībām mums nedraud finanšu korekcija, mēs neatbildam ne par finansējumu, ne cilvēku daudzumu un neveicam arī pārējās administrējamās procedūras. Esam priecīgi, ka to mūsu vietā izdara cits,” saka Priekuļu pašvaldības projektu vadītāja Vineta Lapsele.

Lai būtu kā būdams, pagaidām vēsturiskā Cēsu rajona novadu pašvaldības tomēr nolēmušas iesākt turpināt un no kļūdām mācīties, neviena no projekta izstāties negrāsās, taču nākamreiz tik palāvēgi līdzīgos projektos neiesaistīsies.□

Lai arī daļa pašvaldību nav apmierinātas ar projekta administrēšanas nosacījumiem, visas iesāktā darbu turpinās, jo iedzīvotāji aktīvi izmanto iespēju sportot bez maksas.

projekta atteikties pagaidām negrāsāties.”

Raunas novada pašvaldības vadītāja Evija Zurge pievienojas minētajam, bet raunēniēši atraduši citu pieeju naudas apguvei: “Mēs šajā projektā pašvaldības budžeta līdzekļus neieguldījām. Tā vietā sūtījām maksājumu pieprasījumus, bet mūsu pakalpojuma sniedzējiem (lektoriem, speciālistiem, treneriem) nācās ilgi gaidīt samaksu par padarīto. Tāpat devāmies uz individuālo konsultāciju CFLA, kas šos finanšu līdzekļus administrē. Tad sapratām, ka maza informācijas nianse daudziem ir paslīdējusi garām - pie naudas līdzekļiem var tikt divos veidos: viens, kad iesniedz finanšu pieprasījumu; nākamais, kad sniedz maksājumu pieprasījumu (avansu) jau ar reāliem rēķiniem. Attiecīgi, ja vēlamies piesaistīt uztura speciālistu, tad avansa pieprasījumā rakstām, ka esam noslēguši līgumu ar speciālistu par 400 eiro, un CFLA uz tā pamata mums ieskaita līdzekļus. Ja pareizi un laikus visu izplā-

Nūjo, sporto, peld, mīcās un ko tik ne vēl dara ļaudis visos astoņos vēsturiskā Cēsu rajona novados. Iedzīvotāji saka paldies par iespējām, ko sniedz Eiropas un valsts finansētais projekts, jo ne katrs var atļauties apmaksāt šos pakalpojumus no saviem līdzekļiem.

MONIKA SPROĢE

“Ar projekta rezultātiem esam apmierināti. Par apmeklētāju trūkumu nesūdzamies. Jāņem vērā, ka šis ir pirmais projekta gads, daudziem tā ir iespēja izkustēties no mājām, saprast ieguvumus un komunicēt ar apkārtnējiem. Domāju, nākamajā gadā gan atsauksmju, gan pieredzes dēļ mums pievienosies arvien vairāk interesentu,” saka Amatas novada projekta koordinatore Dace Rubene, piebilstot, ka ar pieredzi nāk arī izpratne par projekta izpildi un administrēšanu.

“Ir aizvadītas daudzas jo daudzas aktivitātes, kurās bijām pārstiegti par apmeklējumu, kopā saskaitījām 915 cilvēku, kas izmantojuši šo iespēju. Vislielākais prieks tika 50 novada bērniem, kurus vedām uz peldēšanas nodarbībām, jo ne visiem vecāki var atļauties samaksāt par šādu iespēju. Tāpat visi skolēni klausījās lekciju par reproduktīvo veselību un kaitīgo vielu ietekmi. Protams, lai nodrošinātu apmeklētājus, nepieciešams liels darbs,” atzīst Vecpiebalgas novada projektu vadītāja un koordinatore Daiga Šatrovska.

Jaunpiebalgas novadā notikuši dažādi pasākumi, arī sešas vingrošanas nodarbības bērniem kopā ar māmiņām. Māmiņa Ieva Dūrīte turp devās kopā ar savu

Veselā miesā vesels gars

dēliņu Frici: “Bija jauki. Nevarētu teikt, ka vingrošana kaut ko deva manai fiziskajai veselībai, jo ar sešām nodarbībām noteikti ir par maz, taču iespēja satikties ar citām mammītēm, bērniem sastapties vienam ar otru mums sagādāja prieku. Kamēr mēs, mammas, vingrojām, bērni rotaļājās. Es gan gaidīju, ka pēc katras nodarbības visas mammas sanāks kopā, iedzersim tēju, aprunāsimies, bet diemžēl, tikko vingrošana beidzās, visi steidzās mājās. Tagad gan mājās nevīngroju, kustību pietiek ar dēla pie-skatīšanu un garām pastaigām.”

Pateicoties projektam, Jaunpiebalgas novada projekta koordinatore Egita Zariņa apjautusi, kuri viņu novadā ir stiprie un kuri vājie punkti. Viņa stāsta: “Pašlaik novadā trenāžieru zāle atrodas tikai Zosēnos, Jaunpiebalgā tādu nav. Pie mums projekta ietvaros viesojās brīnišķīgs treneris no Ziemeļvidzemes atlētu savienības, jaunieši, kas šīs nodarbības apmeklēja, bija sajūsmā. Tobrīd raisījās spraigas diskusijas, kāpēc Jaunpiebalgas vidusskolas sporta hallē nav trenāžieru zāles. Projekta iecere ir laba, piemēram, nākamajā gadā būs aktivitātes, kas veltītas izpratnei par pareizu uzturu. Mūsu novadā iedzīvotāju interese un atsauce ir ļoti laba. Man par to ir prieks un gandarījums. Tas dod spēku laužties cauri tiem administratīvajiem brikšņiem.”

Savukārt Raunas novadā vingrojuši arī paši pagasta pārvaldes darbinieki. “Skatījāmies, lai aktivitātes ir pēc iespējas daudzveidīgākas. Vērtējām, lai pasākumi būtu pieejami dažāda vecuma cilvēkiem, sākot no bērniem, beidzot ar pensionāriem, kā arī lai piedāvājums būtu cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem. Cilvēku atsauksmes ir tik pozitī-

■SĀK DIENU. Raunas novada domes darbinieki aktīvi izvingro rīta vingrošanas kompleksu "Vietējās sabiedrības veselības veicināšanas pasākumi Raunas novadā".

vas, ka iedvesmo. Vērtējot līdzšīnējo pieredzi, sapratām, ka nākamgad jāplāno tās aktivitātes, kurās apvienotas gan lekcijas, gan praktiskās nodarbības, kā tas bija nodarbībās par veselīgu uzturu, kur iedzīvotāji klausījās speciālista teikto un arī gatavoja veselīgas maltītes,” savu vērtējumu izteica Sanita Krone no Raunas.□

■MĀMIŅAS VINGRO. Kopā ar saviem mazuļiem Jaunpiebalgā uz nodarbību ieradusās vairākas māmiņas.

Jūtams kvalificētu projektu vadītāju trūkums

Centrālā finanšu un līgumu aģentūra (CFLA), kas ES fondu sistēmā veic sadarbības iestādes funkcijas, no pieredzes šīs programmas ieviešanas uzraudzībā pauz.” Pat ja pašvaldībām ir kādas grūtības projektu ieviešanā, tās noteikti atsver iedzīvotājiem sniegtais labums un pasākumu dalībnieku pozitīvās atsauksmes.”